

Nr 732

Av herr Nilsson, Ferdinand, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 134, angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m.

I prop. nr 134 till innevarande års riksdag har förslag framlagts avseende att förbättra det gällande s. k. sexårsavtalet på jordbrukets område.

Under åren har på goda grunder starka tvivel kommit till synes angående möjligheterna att förverkliga detta avtals ursprungligen från 1947 års riktlinjer för jordbrukspolitiken hämtade målsättning. Detta gäller såväl tillgodoseende av folkförsörjningens behov av jordbrukets produkter vid krig eller krigsfara som även avtalets målsättning i fråga om likställighet för jordbrukets utövare med andra inom vår produktion verksamma. Frågan om andra samhällsgruppers "nollställning" med hänsyn till den allmänna ekonomiska utvecklingen har varit ett uppmärksammat krav när det gällt de löneanställda, som erhållit verksamt statligt stöd på arbetsmarknadens område. Verkställda undersökningar i enlighet med grunder som fastställdes i samband med sexårsavtalets tillkomst har emellertid visat att en obestridlig eftersläpning beträffande avtalets målsättning föreligger. Detta förhållande är obestridligt och förändras icke av att olika meningar kommit till synes i fråga om enskilda detaljer.

Åter och åter har i uttalanden från jordbrukets organisationer liksom i årligen återkommande riksdagsmotioner farhågorna i fråga om denna utveckling kommit till synes och nu bekräftats av gjorda undersökningar. Det är därför anledning att understryka uttalanden i motionerna I: 456 och II: 556 i år att det för riksdagen, som tillsammans med regeringen fastställt den jordbrukspolitiska målsättningen, måste framstå som *en angelägen uppgift att i den utsträckning på den ankommer medverka till att såsom avsetts inkomstlikställigheten för jordbruket kan under sexårsperioden förverkligas.*

De i propositionen nr 134 framlagda förslagen innebär påtagliga förbättringar men tillgodoser ingalunda ens tillnärmelsevis detta socialt rättmätiga krav. Det är uppenbart att under återstående del av avtalstiden omfattande åtgärder är nödvändiga för att tillgodose vad man från början avsåg. I propositionen uttalas emellertid (s. 23) att propositionens förslag skulle "skapa förutsättningar för att den återstående delen av den nuvarande avtalsperioden ostört skall kunna ägnas åt att finna en samlande lösning av jordbrukets framtidsproblem". Givetvis är det av största värde att en sådan samlande lösning skall kunna komma till stånd. Det synes emellertid även angeläget att framhålla, att det kan vara förödande för förtroendet för ett kommande avtal att det icke belastas av erfarenheten, att statsmakterna

inte gjort vad som är möjligt för att ernå ett förverkligande av det nu gällande avtalets målsättning. Redan ur denna synpunkt framstår det som angeläget att denna det gällande avtalets målsättning fasthålls under hela avtalstiden. Detta innebär att nya åtgärder under denna återstående avtalstid måste till för att avtalet skall på ett hedersamt sätt kunna slutföras. Därvid synes även böra uppmärksammas den extrabelastning som av statsmakterna under avtalstiden pålagts jordbruksproduktionen i form av den allmänna varuskatten och som nu torde kunna beräknas uppgå till ca 500 à 550 miljoner kronor. Då skatten infördes utan hänsyn till avtalet, torde jordbrukets befriande därifrån icke heller kunna sägas strida mot avtalet. Det rör sig dock om belopp stora nog att kunna komma i betraktande, när det gäller att tillgodose jordbrukets rättmätiga anspråk.

I propositionen säges (s. 4) att beträffande *de åtaganden som Sverige kan komma att acceptera gentemot EFTA* förutsättes att kostnaderna härför, liksom för närvarande är fallet, kommer att bestridas av inflytande fettregleringsavgifter.

De betalningar som nu utgår i sådant syfte sammanhänger med det s k. svensk-danska jordbruksavtalet. Vad som ur jordbrukets synpunkt främst framstår som betänkligt är det intrång, som sådana utländska produkter kan göra på den svenska marknaden, liksom konsekvenserna härav för folkförsörjningen i ett kritiskt utrikespolitiskt läge. Det framstår med hänsyn till vår neutralitetspolitik och med tanke på vår politiska handlingsfrihet som betänkligt att göra delar av vår folkförsörjning beroende av ett land, som är fast anknutet till ett av stormaktslägren. Då propositionens formulering är ägnad att väcka oro för att ytterligare åtaganden av denna art skulle vara avsedda, är det angeläget att redan nu påtala detta.

I propositionen har likaledes uttalats (s. 4) att regeringen avser att undersöka möjligheterna att institutionellt *förbättra jordbrukets kreditmöjligheter*. Det har uppgivits att det här skulle vara fråga om att inrätta en kreditinstitution för jordbruket av ungefär samma art som AB Industri-kredit och AB Företagskredit på andra områden. Det skulle således vara fråga om s. k. långa krediter.

Detta innebär ett visst tillgodoseende av framställningar, som tidigare gjorts från jordbrukarhåll, och är givetvis att hälsa med tillfredsställelse. I annat sammanhang beröres frågan om skördeskadeförsäkringen. Där tillgodoser propositionen likaledes ett flera gånger framfört motionskrav om att staten skall, utöver administrationskostnader för skördeskadeskyddet, bidra med femtio procent av premiebetalningen, medan jordbrukarna skall betala övriga femtio procent. I detta sammanhang synes även böra beröras *det orättvisa sätt, varmed skördeskadeskyddet fungerar*, som i hög grad alstrat oro och missnöje bland jordbrukarna. Behovet av fortlöpande översyn av den tekniska utformningen, av strataindelningen och av premie-

betalningens fördelning mellan olika grödor är uppenbart. Utformningen måste förbättras om systemet skall vinna förtroende bland jordbrukarna. Skall systemet kunna fortbestå måste det förbättras och även utbyggas. Skördeskadestyddet är avsett att gälla för en årsproduktion av vid pass 4 000 miljoner kronors värde. Ur denna synpunkt framstår de nuvarande reserverna som otillfredsställande för att tillgodose ett rimligt behov. En förbättrad effektivitet förutsätter att för framtiden ökade resurser ställes till förfogande. Sänkningen av jordbrukarnas andel i kostnaden framstår därför som kortsiktig. Men svårigheterna att finna en riktig avvägning av avgifterna mellan grödorna, att ernå en lämplig strataindelning o. s. v. är så betydande, att därutöver alltid ett behov torde återstå att utjämna och tillgodose dem som uppenbarligen drabbats av svåra skördeskador men på grund av berörda ofullkomligheter missgynnats. Det har hittills på grund av de bedrövtligt knappa resurserna varit nödvändigt att underkasta de individuella bidragen i sådana fall en mycket stark behovsprövning, ej blott med hänsyn till skadornas omfattning utan även i fråga om ekonomiskt behov. Det är härvid intet att erinra mot att, när resurserna varit så små, de ekonomiskt svagare haft företräde. Förra årets prövning visar emellertid — vilket även omvitnats av statens jordbruksnämnd — att beloppen som stått till förfogande varit så små, att också denna fördelning mellan de mycket behövande varit svår att genomföra.

Uppenbart är att såsom detta system är konstruerat kommer det att vara nödvändigt att tillgodose de uppenbara orättvisorna genom individuellt prövade bidrag vid klara katastroffall. Inom arbetslöshetsförsäkringen förekommer icke någon behovsprövning. En förvärvsarbetande make kan sålunda erhålla arbetslöshetsförsäkringsbidrag även om andra maken har arbete med mycket god lön. Beträffande de jordbrukare som borde ha fått skördeskadeersättning men ingenting fått exempelvis därför att de råkat tillhöra "fel" strata, gäller det att de betalat sina premier på samma sätt som andra. Det saknas därför rimlig grund att ställa dem utanför skördeskadestyddet, då de på grund av skördeskador berövats resultatet av nedlagt arbete och kostnad. Ur denna synpunkt torde av skördeskadefondens medel ett tillräckligt belopp böra årligen stå till förfogande för att möjliggöra sådan individuellt prövad skördeskadeersättning, som utjämnar de uppenbara orättvisorna.

Ett rationaliserat jordbruk har ofta en hög skuldbörda att bära. Det blir nästan regelmässigt fråga om att på våren göra för produktionen nödvändiga inköp på växelkredit genom centralföreningar, jordbrukskassor o. s. v. Att ett sådant jordbruk är känsligt för höstens skördeutfall är uppenbart. Behovet av skördeskadeförsäkring vid större skador är naturligt. Men även vid skördeutfall, som aldrig kan ge anledning till att försäkringen utfaller, kan ett svagt skörderesultat innebära ekonomiska svårigheter som gör

att kortare krediter erfordras för att balansera över förlusten till ett kommande år. Det framstår ur denna synpunkt som ett angeläget önskemål att vid sidan av förslaget om det institut för längre amorteringslån som ovan omförmälts även frågan om *möjlighet till kortare krediter av ovan med skördeskadeproblemen sammanhängande art prövas*. Lån kan väl inte hjälpa dem som redan är ekonomiskt under isen. Däremot synes krediter av ovan berört slag vara av största betydelse också i detta sammanhang för att förbättra likviditeten vid svagt skördeutfall. Tidigare har också olika remissinstanser förordat skördeskadeskyddets komplettering med sådana krediter i lämplig form. Jordbrukets organisationer, exempelvis centralföreningar och jordbrukskassor, skulle lämpligen kunna biträda vid sådan lånegivning.

Under återopande av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att den i s. k. sexårsavtalet och riksdagens beslut 1959 angivna målsättningen om jordbrukets likställande med industrien måtte under återstående avtalstid med alla till buds stående medel effektivt främjas;

att därvid måtte särskilt uppmärksammas att möjligheterna för erhållande av i avtalet avsedda produktpriser försvårats, då produkterna fördyrats av s. k. varubeskattning för jordbrukets del, per år överstigande 500 milj. kronor;

att principen om det svenska jordbrukets uppgift att tillgodose den inhemska konsumtionen icke måtte beskäras genom ytterligare eftergifter vid EFTA-förhandlingarna för påträngande utländska intressen;

att utformningen av skördeskyddet måtte skyndsammast överses och systemet utbyggas till bättre effektivitet i enlighet med i motionen berörda synpunkter för beredande av rättvisare förhållanden för av skördeskador drabbade;

att för tillgodoseende av utav skördeskador drabbade, som på grund av brister i systemets utformning eller strataindelningen icke erhåller rättvis skadeersättning, varje år måtte avsättas visst större belopp att i individuella fall utan ekonomisk behovsprövning tilldelas skadelidande; samt

att den i propositionen avsedda omprövningen av jordbrukets kreditproblem måtte omfatta även lånebehov i samband med skador å skörden under beaktande av vad i motionen därom anföres.

Stockholm den 19 april 1963

Ferdinand Nilsson
i Kungsängen